Direktoratet for **naturforvaltning**

Miljøverndepartementet
Postboks 8013
0030 Oslo

Deres ref.:	Vår ref. (bes oppgitt ved svar):	Dato:
	2000/4501- ARTS/AM/EP	**03.07.2001**
	Arkivkode:	
	456.3/1	

Kritisk situasjon for laksebestander i Hordaland og Sogn og Fjordane.

Nødvendig oppfølging overfor andre sektorer.

En ekspertgruppe nedsatt av Direktoratet for naturforvaltning (DN) har nylig lagt fram rapporten *"Elvevis vurdering av bestandsstatus og årsaker til bestandsutviklingen av laks i Hordaland og Sogn og Fjordane"*. Situasjonen er dramatisk for mange villaksbestander på Vestlandet og det er avdekket sterke indikasjoner på en betydelig lavere sjøoverlevelse for utvandrende laksesmolt i store deler av denne regionen enn i andre deler av landet. I den forbindelse pekes det særlig på lakselus og rømt oppdrettslaks som vesentlige negative faktorer. DN ser meget alvorlig på denne situasjonen, og det må etter DNs oppfatning settes i verk nye tiltak dersom en skal redde disse bestandene. Dette berører flere departement og sektorer.

Vestlandet er bare begynnelsen?

Bedre fangster i mange elver i året 2000 kan ha tatt fokus vekk fra de svake bestandene i landet. Siden midten av 80-tallet har DN overvåket andel rømt oppdrettslaks i villaksbestandene og tidlig påpekt mulige skadevirkninger av dette. Overvåking av lakselus på villfisk siden begynnelsen av 90-tallet, hovedsakelig i regi av miljøforvaltningen, har også indikert sannsynlige skadevirkninger på villaks. Fylkene Hordaland og Sogn og Fjordane fikk tidlig en stor produksjon av oppdrettslaks og den utgjør nå rundt 1/3 av landets totalproduksjon. Samtidig har DNs overvåking vist høye andeler rømt oppdrettslaks i naturen og store lakseluspåslag på sjøørret og laks, særlig i Hordaland. DN vurderer det slik at situasjonen på Vestlandet på kortere eller lengre sikt vil gjøre seg gjeldene på stadig større deler av norskekysten.

Besøksadresse:
Tungasletta 2
Postadresse:
N-7485 Trondheim

Telefon:
73 58 05 00
Telefaks:
73 58 05 01

Videokonf:
73 90 51 40

Internett:
www.dirnat.no
E-post:
Postmottak@dirnat.no

Saksbehandler:
Egil Postmyr
Telefon:
73580721

Egne tiltak

Det er allerede satt iverk omfattende tiltak for å begrense beskatningen på vill laks i regionen og fisket er samtidig rettet mot rømt oppdrettslaks. Selv et forbud mot alt fiske etter vill laks vil ikke kunne hindre at situasjonen ytterligere forverres. I denne meget alvorlige situasjonen ba DN likevel fylkesmennene vurdere behovet for strakstiltak i regulering av fisket (§ 11 Lov om laksefisk og innlandsfisk) med virkning for inneværende sesong.

Av svarene fra de to fylkesmennene fremgår det at det ikke er åpnet for fiske i de vassdragene hvor situasjonen er karakterisert som mest kritisk i rapporten fra ekspertkomiteen. I tillegg er fisketiden betydelig innkortet og det er innført andre begrensninger i så å si alle andre vassdrag i de to fylkene. I sjøen er det ikke åpnet for fiske i Hardangerfjorden, Osterfjordsystemet og Sognefjorden, samtidig som fisket i de resterende sjøområder i de to fylkene starter først 1. juli i Hordaland og 10. juli i Sogn og Fjordane. Fisket med krokgarn ble som kjent forbudt i 1997.

På bakgrunn av fylkesmennenes anbefalinger har DN kommet til at det ikke vil være hensiktsmessig å settes i verk strakstiltak i reguleringene når det gjelder fisket etter laks. Vi vil imidlertid umiddelbart etter sesongen i samarbeid med de to fylkesmennene foreta en ny total gjennomgang av gjeldende reguleringsbestemmelser i forhold til den situasjonen som er beskrevet i rapporten. I denne gjennomgangen vil vi bl a vurdere om det nå er nødvendig å forskyve fiskesesongen ytterligere slik at villaks ikke lenger beskattes.

DN vil i samarbeid med Fylkesmennene gjennomgå de regulerte vassdragene for å vurdere effekten av gjeldende manøvreringsreglement relatert til revisjon av konsesjoner. Vi vil også gjennomgå dagens kompensasjonstiltak med tanke på optimalisering av tiltakene. DN vil ta initiativet til et møte mellom DN og fylkesmennene der disse temaene skal gjennomgås.

Rapporten peker på at det er viktig at parasitten *Gyrodactylus salaris* blir fjernet fra regionens største laksebestand i Lærdalselva. DN vil følge opp dette og i samarbeid med veterinærmyndighetene utvikle en strategi for å begrense smittespredning og utrydde parasitten.

Når det gjelder forsuringspåvirka laksebestander, så vil kalking kunne styrke disse bestandene. I begge fylkene gjelder dette flere mindre lakseførende vassdrag der det ikke er kalkingsaktivitet i dag. Aktiviteten begrenses av budsjettmessige forhold. I områder med varierende forsuringsskader eller usikre årsaksforhold, kan kalking gjennomføres som et føre-var tiltak. Foreløpige beregninger viser at det er behov for om lag 5 mill. kroner til å kalke de aktuelle vassdragene. Investeringsavgifter kommer i tillegg.

Andre sektorers bidrag

Villaksutvalget la fram forslag om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder som en av flere tiltak i NOU 1999:09. De nasjonale laksefjordene er en videreføring av de midlertidige sikringssonene fra 1989 med redusert lakseoppdrett og dermed redusert risiko for skade på villaksbestandene. DN mener at etablering av slike nasjonale laksefjorder er en riktig strategi. De postive effektene på villaksen vil være avhengig av fjordenes størrelse og omfang, men uansett må det iverksettes andre og generelle tiltak overfor oppdrettsnæringen

Regjeringens nylig framlagte forslag til nasjonale laksefjorder, som oppfølging av Villaksutvalgets forslag, er ikke tilstrekkelig til å stanse den negative utviklingen på Vestlandet. I forhold til eksisterende sikringssoner representerer dette redusert beskyttelse av villaksbestandene. I Hordaland vil 4 av de 5 midlertidge sikringssonene frigis til oppdrett, bl.a. fjernes sikringssonen i Hardangerfjorden. Den gamle og lille sonen utenfor Etneelva beholdes og legges fram under navnet nasjonal laksefjord. I en slik sammenheng blir behovet for andre tiltak enda større.

DN har i flere år deltatt sammen med bl.a. Statens dyrehelsetilsyn og Fiskeridirektoratet i arbeidet med Nasjonal tiltaksplan mot lakselus. Kravene er skjerpet gjennom den siste lakselusforskriften, og koordinerte avlusninger gjennomføres i økende grad. Leppefisk er ikke særlig egnet på lave lusenivå, og for år 2000 ser bruken ut til å ha gått ned. Faren for resistensutvikling kan sette begrensninger for anvendelsen av medikamenter. Beregninger viser at selv svært lave lusepåslag i hvert anlegg vil kunne gi et stort smittepress ved store konsentrasjoner av anlegg og fisk. Dersom det ikke er mulig å få ned smittepresset på villfisken gjennom de etablerte strategiene bør departementene vurdere om det også er nødvendig å redusere produksjonen av oppdrettsfisk i regionen.

Fiskerimyndighetene og oppdrettsnæringen begynte arbeidet mot rømming for 10-12 år siden, men fortsatt høye innslag av oppdrettsfisk i gytebestandene viser at tiltakene ikke har vært effektive nok. Overvåkingen viser at antallet oppdrettslaks i naturen sannsynligvis ikke noen gang har vært større enn i år 2000. Samtidig går de innmeldte rømmingstallene ned, og var etter det DN er kjent med på 266.000 i år 2000. Svakhetene ved selvangivelser og selvkontroll fra oppdretterne ble bl.a. påpekt av Fiskeridirektoratets egne ytre etater i april 2001. Mens Fiskeridirektoratet sentralt i 2001 har vært opptatt av tida etter rømming og rutiner for meldinger og evt. politianmeldelser av oppdrettere, peker ytre etater på at loven ikke er utnyttet i forkant av rømmingen. Det hevdes bl.a. at fiskerimyndighetene med sin tillitstenkning ikke har tradisjon for å utnytte forskriftene slik at dette gir seg utslag i mindre rømming av fisk. Videre blir det sagt at en må forvente regelmessig rømming med ukjent opprinnelse og at eneste virkningsfullt middel mot dette er identifikasjonsmerking av oppdrettslaksen. Store mørketall og uklar rapportering dekker over flere årsakssammenhenger

DN har i mange år påpekt forbedringstiltak knyttet til rømmingsproblematikken og har også deltatt i næringens arbeid med Nasjonal tiltaksplan mot rømming. Mens oppdrettsnæringen er i sterk økonomisk utvikling er for eksempel FOU-arbeid på oppdrettsteknologi ikke i fokus. Forslaget om typegodkjenning av anlegg, TYGUT, er fremdeles ikke innført selv om forslaget ble framlagt allerede i februar 1997 og Fiskeridirektoratet anbefalte ordningen overfor Fiskeridepartementet i oktober samme år. I 1998 etterlyste DN framgang i dette arbeidet.

Etter DNs vurdering har eksisterende regelverk, merdteknologi og drift ikke ført til at rømmingen har gått tilstrekkelig ned. Villaksutvalgets oppfordring om å avvente rømmingstallene framover er fulgt, og nå tilsier den kritiske situasjonen på Vestlandet at oppdrettslovens regler må revideres. Etter DNs vurdering bør fokus rettes mot et strengere og bedre regelverk inkludert identifikasjonsmerking av oppdrettsfisken.

Oppsummering

Miljøforvaltningens virkemidler er ikke tilstrekkelige i forhold til å bedre den dramatiske situasjonen for laksebestandene på Vestlandet. Ansvaret for å redusere problemet med lakselus og innblanding av rømt oppdrettslaks til et nivå som ikke skader villaksbestandene ligger hos henholdsvis Landbruksdepartementet og Fiskeridepartementet.

DN vil be Miljøverndepartementet om å ta opp med de berørte departementene at det snarest må det settes i verk nye og effektive tiltak som kan redusere unaturlig høye lusepåslag på laks og innblanding av rømt oppdrettslaks i gytebestandene.

DN vil videre be Miljøverndepartementet om å forberede berørte sektormyndigheter på at DN vil kalle inn til møte i Direktoratenes samarbeidsorgan for villaksforvaltning. På dette møtet tar en sikte på å få fastsatt en felles strategi med tiltak med utgangspunkt i sektorenes ansvarsområder.

Med hilsen

Yngve Svarte
Avd. direktør

Brit Veie-Rosvoll